

23.11.2022

Група № 11

Урок № 23-24

Тема уроку: «Поема «Мойсей» – один із вершинних творів І.Франка. Пролог до поеми – заповіт українському народові. Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті»

Мета уроку: пояснити біблійну основу сюжету, його актуальність для епохи національно-визвольних рухів, розкрити алегоричність образу Мойсея; розвивати вміння висловлювати власні міркування про майбутнє свого народу, шляхи до нього, дискутувати про це; виховувати шанобливе ставлення до історії народу.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 95-107 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на [YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=wVQQ06vjasRI&ab_channel):**

https://www.youtube.com/watch?v=wVQQ06vjasRI&ab_channel

3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Проблема народу та вождя — загальнолюдська й споконвічна, як і проблема вибору. Народ, який хитається між двома силами переживає глибоку драму. Тривалою неволею в людях була витравлена ідея вільного, незалежного життя. Задоволення плотських потреб — така сутність буття, позбавленого свободи й духовності. Але чи достатньою є для повнокровного життя народу чиста ідея, що спирається лише на глибоку віру? Це та багато інших питань ми розглянемо на сьогоднішньому уроці, глибше знайомлячись із вершинним твором І. Франка «Мойсей».

Аналіз поеми «Мойсей» (ЗНО)

Тема: Іван Франко показав сповнене неймовірних труднощів і злигоднів сорокарічне блукання єврейського пророка Мойсея разом зі своїм народом у пошуках обітваної землі, на якій, за велінням Господа, буде створена держава Ізраїль. Поет поставив перед собою завдання з'ясувати зміст

взаємин вождя і народу в цей важливий час. І.Франко зазначав: "*Основною темою поеми я зробив смерть Мойсея як пророка, не признаного своїм народом. Ця тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і основана на біблійнім оповіданні*".

Ідея: І.Франко дає зрозуміти, що народ, який прагне здобути державність, має бути не бидлом, якого поганяють, не сліпцем, якого дурять, не рабом, що задовольняється лише шматком хліба, а духовним монолітом, об'єднаним спільною метою.

Жанр: За жанром «Мойсей» — *філософська поема*.

Композиція: складається з прологу й 20 пісень (роздумів).

Історія створення

Поштовхом до створення образу Мойсея була скульптура Мікеланджело — образ біблійного Мойсея, яку побачив І.Франко, перебуваючи в 1904 р. в Італії. Пролог був написаний після закінчення поеми, і в ньому поет закликав сучасників і потомків до духовної єдності.

Система римування.

Пролог написано терцинами, які вперше застосував Данте в «Божественній комедії». Це строфа з трьох рядків п'ятистопного ямба. Перший рядок в **терцині** римується з третім, а середній — з першим і третім рядком наступної строфи. Виникає своєрідний ланцюг рим: аба, бвб, вгв. Рими у Франковому творі тільки жіночі (з наголосом на передостанньому складі). Терцини звучать урочисто, піднесено, патетично. Якщо пролог написано ямбом, то основну частину — анапестом.

Автор широко використовує **риторичні запитання, анафора:**

Невже тобі на таблицях залізних

Записано в сусідів бути гноєм?

Невже повік уділом буде твоїм

Укрита злість, облудлива покірність?

Короткий аналіз змісту

В основу поеми «Мойсей» Франко поклав біблійний сюжет. Він не переспіває біблійної історії, а використовує лише один її фрагмент: поет вперше ставить своїх героїв перед очі читачеві вже після сорока років їх

блукання пустелею, у той момент, коли ізраїльтяни на чолі з Мойсеєм наблизилися до обіцяної землі Палестині. Саме тепер Мойсей поступово втрачає авторитет: народ нарікає й бунтується, забуває про Божі заповіді та обіцянки. Датан і Авірон забороняють Мойсееві промовляти до народу, погрожуючи закидати його камінням. Пророк, втративши віру в Божий промисел, карається Богом:

А що ти усумнився на момент

Щодо волі моєї,

То, побачивши сю вітчину.

Сам не вступиш до неї.

Але зі смертю Мойсея не вмерли його, ідеї та наміри: Єгошуа, «князь конюхів», продовжує справу пророка і провадить ізраїльтян до обіцяної землі.

Велику увагу при розгляді твору, безперечно; привертає пролог, який, на перший погляд, має цілком віддалену сюжетну тему. І справді, у пролозі І.Франко звертається не до ізраїльського, а до українського народу. За характером вислову пролог поділяється на дві частини: у першій переважають риторичні запитання, які викликають сумніви в державотворчих задатках українського народу, у його гідності та честі. У другій частині сумнів долається, а замість нього з'являється віра і спроможність народу віднайти себе:

Та прийде час, і ти огнистим видом

Засяєш у народів вольних колі,

Труснеш Кавказ, впережишся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі.

І глянеш, як хазяїн домовитий,

По своїй хаті і по своїм полі.

Таку ж структуру має і сама поема: ізраїльський народ сумнівається в можливості здобуття обіцяної землі, але зрештою знаходить її. Отже, без прологу поема «Мойсей» сприймалась би зовсім по-іншому, пролог поглиблює зміст твору, надає йому ознак притчі-оповіді з подвійним сенсом, коли за наявним сюжетом приховується глибший, потаємний зміст.

I частина (1-11 пісні). Змалювання наростання і загострення конфлікту між народом і пророком аж до повного розриву. В цій частині І.Франко використовує біблійну легенду про терен.

II частина (12 — 18 пісні). Мойсей, залишившись наодинці, аналізує весь свій шлях народного проводиря, намагається з'ясувати, чому після сорокарічної праці громада відкинула його. Зібравши останні сили, він молиться Єгови, але чує нашіптування Азазеля [демона пустелі]. У поемі образ Азазеля — збірний образ злого Духа, що паралізує людську волю. У цій частині вміщено міф про велетня-сліпця Оріона, алегоричний образ одуреного лжепророками народу.

III частина (19 пісня). Зустріч Мойсея з Єговою, який картає пророка за сумніви й вагання. Поки Мойсей служив народові, він був на висоті; коли ж зневірився — загинув духовно й фізично, так і не ступивши на омріяну землю. Отже, причина трагедії Мойсея не в розриві з власним народом, а у ваганнях і сумнівах самого пророка, в дедалі глибшій роздвоєності його свідомості між вірою в мету і сумнівами у можливості її досягнення.

IV частина (20 пісня). Смерть Мойсея, яка спонукає народ продовжити свій путь до обітованої землі.

Пролог. Пролог звучить як заповіт українському народові. За змістом — це вступна частина, яка передуює подіям, але композиційно він завершує твір. У ньому міститься ідея всієї поеми. Пролог складається з двох частин. Перша частина — це болючі роздуми поета про рабський стан рідного народу. У другій частині прологу автор висловлює тверду віру в щасливе майбутнє українського народу.

Коротка характеристика основних персонажів

Основні персонажі: *Мойсей*, його супротивники — *Датан та Авірон*; Бог — *Єгова*, *Азазель* — темний демон пустелі, що спокушає Мойсея; ватажок євреїв *Єгошуа*.

Головний герой поеми — *Мойсей*, це *сивочолий пророк, його волосся «біле, як сніг»*, він фізично слабкий через старий вік, проте дуже міцний духовно:

*Се Мойсей, позабутий пророк,
Се дідусь слабосилий,
Що без роду, без стад і жінок
Сам стоїть край могили.
Все, що мав у життю, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї.*

В образі Мойсея автор наголошує саме на протиставленні фізичної слабкості та духовної величі, краси душі пророка:

*Хоч літа його гнуть у каблук
Із турботами в парі,
То в очах його все щось горить,
Мов дві блискавки в хмарі.
Хоч волосся все біле як сніг,
У старечій оздобі,
То стоять ще ті горді жмутки,
Як два роги на лобі.*

Відданий своєму народові, Мойсей беззавітно його любить і бореться за його визволення, але на хвилину й він засумнівався у своїй вірі. Таким чином, поет показав, що вождь не може мати жодних сумнівів у справедливості обраного ним шляху. У конфлікті з народом — трагедія Мойсея як пророка.

Демон зневіри Азазель (злий дух, що з'являється перед пророком у пустелі) отрує його душу сумнівами, вириває з неї розпачливий крик: «Одурив нас Єгова!» За зневіру цю Мойсей був покараний: він помер на порозі землі своїх предків, побачив її, але не вступив на неї.

На шляху до високої мети Мойсею перешкоджають Авірон і Датан — дрібні людяці, що вважають за мету не великий ідеал, а мізерну особисту користь, намагаючись демагогічно схилити до цього маси. «*Лихими демонами громади*» зобразив Іван Франко цих ворогів Мойсея. Вони розвінчуються поетом, бо прагнуть відвернути народ від обраного шляху,

яким веде Мойсей. В образах Датана і Авірона поет викриває зрадників революційного руху, реформістів і угодовців. Словами Мойсея він картає антинародну сутність їхніх демагогічних заяв, спрямованих в дні бунту на захист спокою як «найблаженнішого стану».

«Князь конюхів» Єгошуа – новий ватажок єврейського народу після смерті пророка Мойсея, який продовжує його справу, надихає свій народ не здаватися й продовжувати шлях до «обітованої землі».

4. Виконайте тестові завдання.

1. Поема "Мойсей" ввійшла до збірки:

- а) "З вершин і низин";
- б) "Мій ізмарагд";
- в) "З днів моєї молодості".

2. Поема має:

- а) фольклорну основу;
- б) міфологічну основу;
- в) біблійну основу.

3. Переосмисливши древній сюжет, І.Франко наповнив поему змістом:

- а) конкретно-історичним;
- б) фантастичніш;
- в) романтичним.

4. Тема поеми:

- а) трагічна доля єврейського народу;
- б) трагічна доля українського народу;
- в) пошуки шляхів національного визволення.

5. Основні проблеми поеми:

- а) вождь і народ;
- б) роль особистості в житті суспільства;
- в) місце України в світовій історії.

6. Що сприяє типізації образу Мойсея:

- а) тимчасові сумніви;
- б) віра в свою місію;

в) віра в свою зверхність?

7. Франка й Мойсея єднає:

- а) подвижницька діяльність;
- б) народницькі переконання;
- в) революційний світогляд.

8. Образи Авірона й Датана введеш для того, щоб:

- а) осудити служіння чужим богам;
- б) конкретизувати образ Мойсея;
- в) як контраст до образу Мойсея

9. Голос Єгови - це:

- а) втілення віри в потойбічний світ;
- б) пророче бачення майбутнього;
- в) засіб психологічної характеристики Мойсея.

10. Головний герой поеми:

- а) Мойсей;
- б) Франко;
- в) народ.

11. Усвідомлення свого місця в житті народу автор передає з допомогою:

- а) алегорії;
- б) символіки;
- в) стилістичних засобів.

12. Трагедія Мойсея в:

- а) слабкості духу;
- б) тому, що від нього відвернулися люди.

13. "Пролог" поеми співзвучний з творами:

- а) Т.Г.Шевченка;
- б) П.А.Грабовського;
- в) Лесі Українки.

14. "Заповіт" І.Франка майбутнім поколінням переданий:

- а) в епілозі;
- б) в пролозі;
- в) в головній сюжетній лінії

15. Художній рівень поеми визначається:

- а) насиченістю монологів та діалогів;
- б) широким використанням епітетів;
- в) використанням притч.

5. Дайте відповіді на запитання:

1. Використавши біблійну легенду про Пророка Мойсея, автор відтворив події своєї сучасності?
2. За що засуджує автор Датана і Авірона?
3. Чому І.Франко не показує смерті Мойсея?
4. Яке філософське навантаження образу Азазеля?
5. Чому в критичній літературі поема трактується як "заповіт" українському народові?

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.